

beide partijen even sterk zijn, maar dat zowel de één als de ander in staat is de tegenstander vrijwel geheel te vernietigen, wie er ook begint. Dit evenwicht is dan ook niet 'verbroken', als één der partijen zwaardere wapens of grotere aantallen wapens blijkt te bezitten dan de ander. De aantallen zijn al groot genoeg en de wapens zijn zwaar genoeg voor een volledige verwoesting. En vollediger dan volledig kan men een vijand niet vernietigen. De regelmatig opduikende berichten in de pers over verbreking van het evenwicht door vergroting van aantal of zwaarte van de strategische wapens bij één der partijen getuigen alleen maar van onbegrip voor wat het evenwicht der verschrikking feitelijk betekent. Dit evenwicht kan alleen worden verbroken door het uitvinden van een manier om de strategische wapens van de vijand tegen te houden of onschadelijk te maken. Daarover straks meer.

Principieel nieuw?

Op grond van deze gegevens kan nu de kwestie onderzocht worden, of het atoomwapen principieel nieuwe elementen in de oorlogvoering brengt. Voor wat betreft de tactische atoomwapens zou men kunnen stellen, dat deze in het verlengde liggen van de conventionele wapenontwikkeling.

De strategische wapens daarentegen zijn in het krijgskundig denken een volkomen nieuw element omdat verdediging er tegen bij voorbaat is uitgesloten, althans in de huidige situatie. Dat is het meest opvallende nieuwe element: De verdediging wordt vervangen door vergelding op zo grote schaal, dat gesproken kan worden van uitroeiing van een niet onbelangrijk deel van de mensheid. Dit brengt met zich mee, dat het spreken over oorlogsrecht zinloos wordt. Het gebruik van strategische wapens kan niet worden gebonden aan rechtsregels, die bepalen dat burgers of vrouwen en kinderen zoveel mogelijk gespaard moeten worden. Het is voor deze wapens essentieel, dat zij gericht zijn op de vernietiging van de gehele bevolking, militairen en burgers, mannen en vrouwen, kinderen en bejaarden.

Het nieuwe element - vergelding in plaats van verdediging - is niet alleen gevolg van de ontwikkeling van de atoombom. Het nieuwe schuilt immers in het onafwendbare van de verwoesting, indien deze door de vijand gewenst wordt, en deze onafwendbaarheid is niet alleen het gevolg van de kracht van de

'The balance of terror'

bom, maar meer nog van de snelheid en de nauwkeurigheid, waarmee hij getransporteerd wordt. De ontwikkeling van de raketmotor voor het transport en van de elektronica voor de sturing zijn daarom minstens evenzeer debet aan de nieuwe situatie.

Al deze technische ontwikkelingen zijn symptomen van de grote macht, die de mens over de materie heeft verworven. Dat de vergelding de plaats van de verdediging inneemt, is dan ook een te oppervlakkige manier om het nieuwe element in de situatie aan te duiden. Het is slechts een in het oog springend symptoom van een veel wezenlijker verandering, die heeft plaatsgevonden en waarvan men de gevolgen ook op andere terreinen aantreft: De mens heeft de technologie zover ontwikkeld, dat hij er zelf niet meer tegen op kan. Hij heeft uit de materie krachten ontketend, waartegen hij in geestelijk opzicht niet is opgewassen. Hij dreigt overmeesterd te worden door zijn eigen scheppingen. De technische ontwikkeling heeft geleid tot de mogelijkheid de gehele wereldbevolking te vernietigen. Toch brengt deze beangstigende situatie de grote politieke machtsblokken niet tot verstandige af-

spraken om zulk een ramp te voorkomen, maar veeleer tot een verdere wapenontwikkeling.

In deze kramptoestand gaf de wereld in 1969 ongeveer 655 miljard gulden uit voor aankoop en ontwikkeling van wapens, dat is zo'n 200 gulden per aardbewoner. Dit alles illustreert het volkomen nieuwe van de situatie, waarin de mensheid zich bevindt: Een technisch vermogen, dat ongelooflijke mogelijkheden van welzijn, maar ook van vernietiging bevat, naast een verlamme geestelijk onmacht om deze mogelijkheden in de hand te houden. Hoe is deze gedachte te verdragen? Hoe kunnen mensen in deze situatie verder leven zonder als struisvogels de kop in het zand te steken?

Aan deze vragen heeft reeds in 1958 de Duitse filosoof Karl Jaspers een heel boek gewijd. (Die Atombombe und die Zukunft des Menschen, Piper und Co Verlag, München).

Een gevolg van het verbroken evenwicht tussen kunnen en denken, tussen techniek en geest, is dat een betrekkelijk kleine fout of een klein conflict een oorlogsellende kan veroorzaken, die in geen enkele redelijke verhouding staat tot de

